

MINERALER I NORGE – EPIDOT

Det er ikke mange mineraler man kan kjenne igjen på fargen alene, men treffer man på et gulgrønt bergartsdannende mineral, kan man ha god grunn til å mistenke epidot. Allerede den kjemiske formel antyder at mineralet kan finnes i mange geologiske miljøer.

Epidot er et calcium-jern-aluminium-silikat. Mangan kan en sjelden gang erstatte noen av jern-atomene og gi mineralet en brun til rosa farge. Det kan da være vanskelig å skille slik manganholdig epidot fra det nær beslektede mineralet piemontitt hvor mangan har en dominerende plass i forhold til jern i epidot-gitteret. Thulitt er også et mineral som er beslektet med epidot. Dette mineralet er egentlig en mangan-holdig variant av mineralet zoisitt.

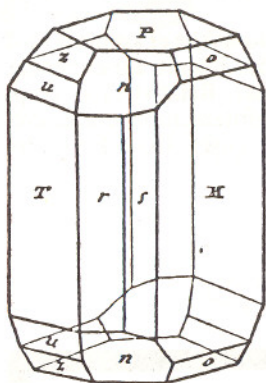
Epidot danner oftest nåleformede krystaller til dels i vifteformede og stråleformede aggregater. I enkelte forekomster finnes også større og tykkere enkeltkrystaller som kan ha mange flater. Epidot kan av og til finnes i så rene og klare stykker at de kan fasett-slipes. Noen spesielt populær smykkestein har epidot aldri vært, mest på grunn av den lite tiltalende gulgrønne fargen.

Epidot kan finnes i de fleste vanlige krystallinske bergarter. Spesielt vanlig er epidot i tilknytning til granitter og kontaktmetamorfe hornfels-bergarter. Men epidot er også vanlig i en rekke regionalmetamorfe gneis-bergarter og i druser i slike bergarter. Epidot finnes også i granitt-pegmatitter selv om det i slike miljøer oftest er funnet plass til cerium og en rekke sjeldne grunnstoffer i krystallgitteret slik at det dannes store krystaller av det beslektede mineral allanitt (orthitt).

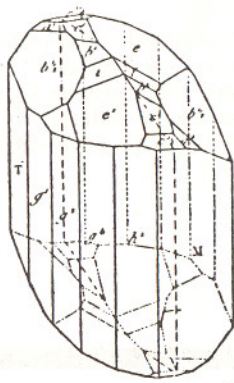
I Norge er epidot et vanlig mineral også i gode krystaller. Som bergartsdannende mineral finnes det vanlig både i grunnfjellsområdet og spesielt i de kaledonske gneis-bergarter. Et hvert forsøk på å lage en oversikt over forekomster av epidot-krystaller i Norge vil være ufullstendig, men noen av de for mineralsamlere mest interessante forekomster skal nevnes.

ARENDAL.

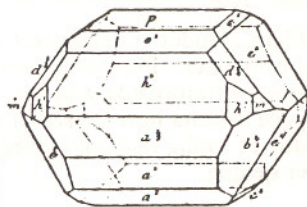
De største og beste epidot-krystaller i Norge er uten tvil funnet i de gamle kontaktmetamorfe områder i grunnfjellet — såkalte »skarn-soner». De største krystallene stammer sannsynligvis fra Langsev-gruva like i utkanten av Arendal by. Her er det funnet krystaller på minst 15 cm lengde og 3-4 cm tykkelse. Krystallene er ofte sonar-bygget og ikke klare, men de kan være meget rike på blanke og perfekte krystallflater.

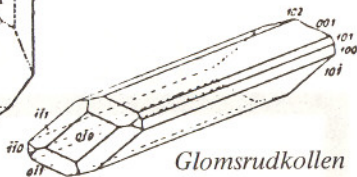
Arendal

Arendal

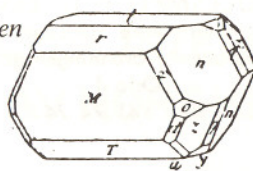

Arendal

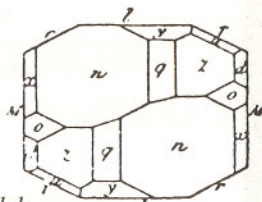

Glomsrudkollen

sett fra siden

Arendal

sett forfra

Epidotkrystaller i Norge.

Kilde: V. Goldschmidt,

ATLAS der

KRYSTALLFORMEN - Band III

OSLO-FELTET.

Spesielt i Oslo-feltets kontaktsoner er epidot et meget vanlig mineral. Stuffer fra sink-gruvene ved Glomsrudkollen, Åmot, Modum har vært kjent i samlerkretser i mange år. Krystallene er nåleformede, sjelden over 1 cm lange og bare et par mm tykke. Men epidot-drusene sitter ofte i kalkspat slik at forsiktig saltsyre-behandling kan gi praktfulle, uskadde stuffer med små, klare epidotkrystaller.

En rekke andre områder i kontaktsonen fører mer sparsomt med pene epidotstuffer, blandt annet Grua-området, Alnsjø-feltet og Hørtekollen. Et grønnsvart epidot-liknende mineral som finnes i små rosetter sammen med vesuvian

ved Harmefjell, Eiker er et sjeldent beslektet mineral som heter pumpellyitt. I eruptive-bergartene er også epidot et vanlig mineral. Gode men små krystaller finnes rikelig på druser både i lava-bergarter og i dyperuptiver. I de nefelin-syenittiske bergarter er epidot mer sjeldent (Tveidalen). I grefsen-Grorud distriktet nord for Oslo er det enkelte steder mye epidot sammen med andre druseminerale. I den nyoppdagde forekomsten ved Hotvedt (Foksrød), Sandefjord er det rikelig med små plateformede og relativt klare epidot-krystaller.

TELEMARK.

I dette fylket er det en rekke spredte forekomster med gode epidot-krystaller, også av den røde, manganholdige varianten (Notodden). I Bamble-Kragerø distriktet finnes mye epidot i hornblende-rike gneis-soner. Fra området ved Haukeli er det kommet fine stuffer med tynne epidot-krystaller på kalkspat og kvarts. Det finnes også et stort antall andre forekomster i fylket.

Ellers i landet er det sikkert mange gode forekomster som ikke er kommet med i oversikten. Fra Åheim-området på Vestlandet er det blandt annet funnet store vifteformede grupper med mørk grønne krystaller. Relativt få av gruppene skal ha hatt krystaller med gode endeflater. I Lofoten-eruptivene er epidot et vanlig mineral i store stykker på pegmatittiske linser. Gode krystaller er sjeldne.

Knut Eldjarn